

Українська медична стоматологічна академія

БІБЛІОТЕКА

Віртуальний бюлетень

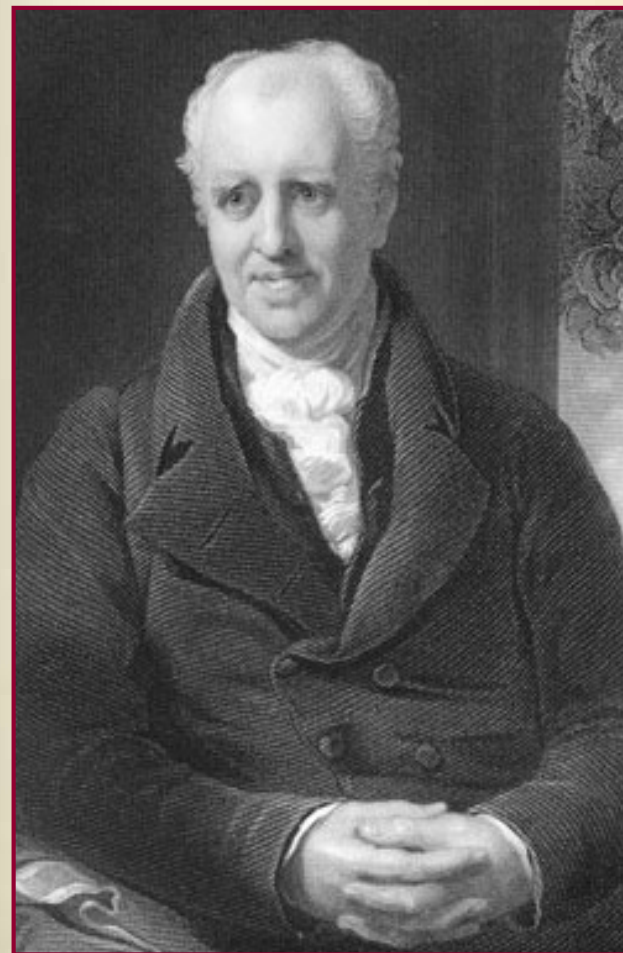
**Шафонський
Опанас Филімонович**

український вчений, лікар,
історик, етнограф,
економіст, статистик,
громадський діяч, один
із засновників вітчизняної
епідеміології та санітарії

**до 280-річчя
з дня народження**

Автор: Резутіна Т.Ю.

**«Як українець московитів
від моровиці рятував»**

**Опанас Филімонович
Шафонський народився
13 грудня 1740 року
в селі Сосниці
на Чернігівщині.**

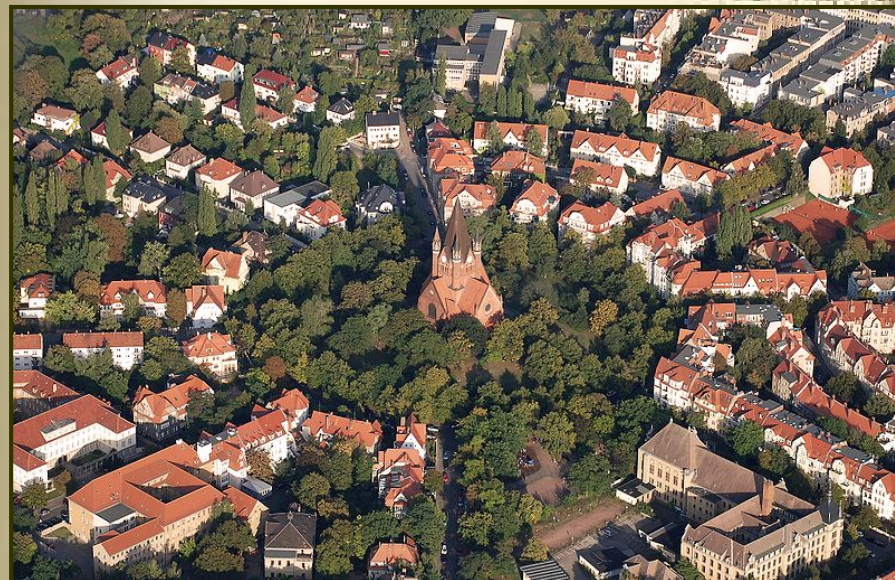
**Батько був козацьким
сотником, родина жила
в достатку. Виховання
сина довірили німецькому
вчителю Фонлосову.**

**Хлопчик мав
феноменальну пам'ять**

**с.м.т Сосниця
Чернігівська
область**

За рекомендацією свого вчителя в 16-річному віці Опанас поїхав до Німеччини навчатись власним коштом у педагогічному закладі міста Галле, а потім на юридичному факультеті Галльського університету

Галле (Саксонія-Ангальт)

***Блискуче захистив
дисертацію на
здобуття ученого
ступеня доктора
права, проте
не зупинився
на досягнутому,
та вступив
до Лейденського
університету, який
закінчив зі ступенем
доктора філософії***

**Universiteit
Leiden**

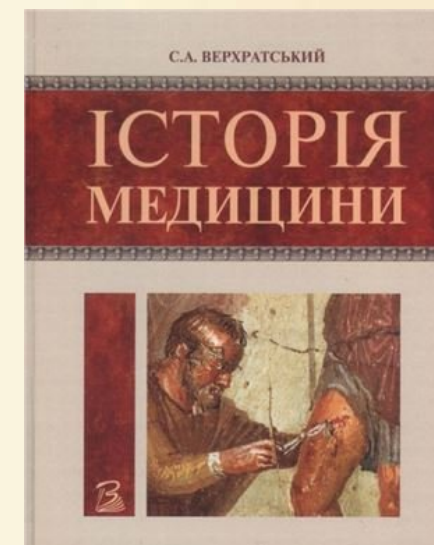
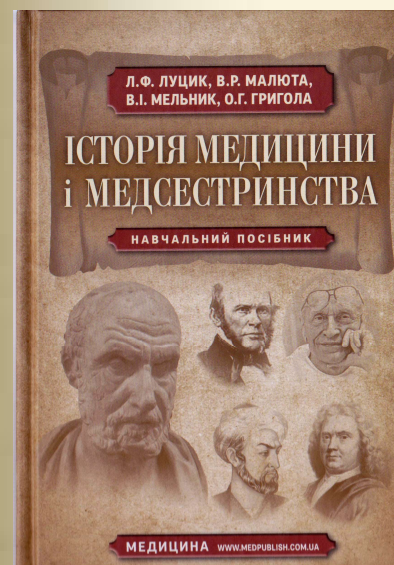
Особливо Опанаса приваблювала медицина. Відтак він вступив на медичний факультет Страсбурзького університету, де захистив дисертацію на ступінь доктора медицини з відділу акушерства і гінекології з теми «Про корчі у вагітних, роділь і породіль»

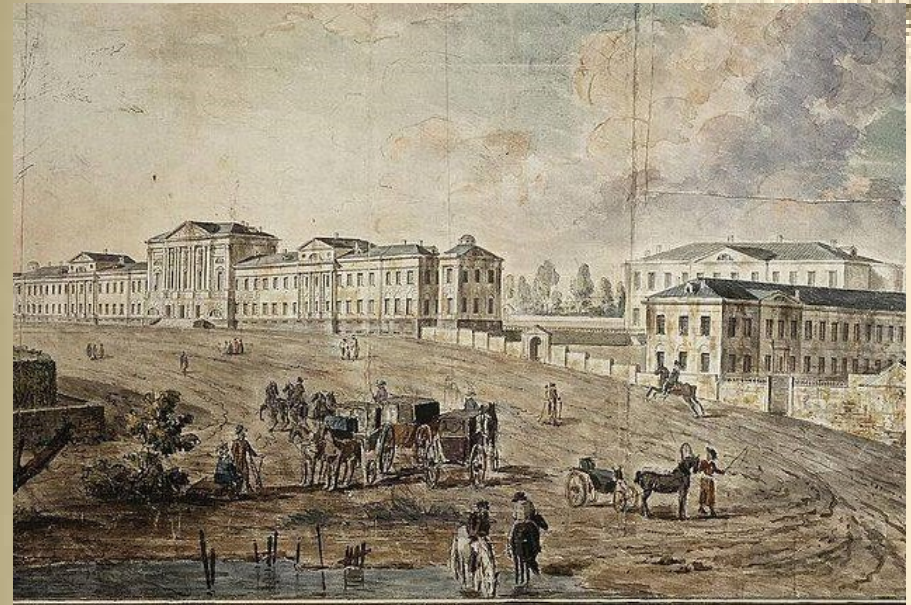
Страсбурзький університет

Таким чином, у свої 23 роки О.Шафонський мав три університетські дипломи та три учені ступені: доктора філософії, правознавства і медицини

Згодом Шафонський повернувся до Російської імперії (1763р.), підтвердив свій закордонний диплом у Медичній колегії Санкт-Петербурга та отримав право медичної практики, якій присвятив 18 років життя

Спочатку Опанас Филімонович обіймав посаду головного лікаря у Другій російській армії, пізніше – у Московському шпиталі. Саме на цій посаді він уславився у боротьбі з «чорною смертю» – моровицею, яка вирувала в Москві впродовж 1770-1772рр.

Військовий госпіталь в Лефортово, початок ХІХ ст.

О.Шафонський став першим поміж московських лікарів, хто розпізнав ознаки цієї страшної хвороби, спалахи якої з'являлись щоразу після чергової російсько-турецької військової кампанії

**Завдяки виваженим
протиепідемічним
заходам, О.Шафонський
своєчасно виявив
хворих солдат
у підпорядкованому йому
шпиталі та зупинив
підступну хворобу**

**До організації шпиталів
у Москві та активного
запровадження санітарних
заходів у масштабі цілого
міста долучились лікарі-
українці:**

**О. Шафонський,
Д. Самойлович,
К. Ягельський**

Опанас Филімонович,
як справжній дослідник,
узагальнив всі дані
про хворобу та епідемію
у ґрунтовній науковій праці

*«Описание моровой язвы,
бывшей в столичном
городе Москве с 1770 по
1772 год, с приложением
всех для прекращения оной
тогда установленных
учреждений»*

О П И С А Н І Е
М О Р О В О Й Я З В Ы,

БЫВШЕЙ ВЪ СТОЛИЧНОМЪ ГОРОДѢ

М О С К В Ъ

СЪ 1770. ПО 1772. ГОДЪ,

СЪ

П Р И Л О Ж Е Н І Е М Ъ

В С Ъ Х Ъ

ДЛЯ

ПРЕКРАЩЕНІЯ ОНОЙ

ТОГДА

УСТАНОВЛЕННЫХЪ

У Ч Р Е Ж Д Е Н І Й.

ПО

ВСЕВЫСОЧАЙШЕМУ ПОВЕЛѢНІЮ

НАПЕЧАТАНО

1775. ГОДА

ВЪ

М О С К В Ъ

При Императорскомъ Университетѣ.

Дана сия книга опрѣделенной комисіи
прѣдвѣстнаго вѣдѣнія бывшаго вѣдомства
моровой язвы для доктора Гламу

Князь Плут. Мацулов

Ця книга стала першим науковим виданням у Росії про моровицю

Его Сіятельству Графу
Петру Александровичу
Бутурлину

Сія моя великаго удивленія
достоиная Книга научає на нивѣ
врачеванія и предохраненія
отъ страшнаго недуга
въ знаніи любочайшого погменія
и душевной преданности

Честь имю предити
Вашея Сіятельства
всепочтеннѣйшій слуга

Созининъ

Книга в Москвѣ 1830

Здобутки О.Шафонського у приборканні епідемії були відзначені підвищенням його до чину колезького радника та призначенням на посаду головного лікаря Москви, а потім – керівника Московської медичної контори

Проте, у віці 41 року він завершив медичну кар'єру і повернувся до Чернігова, де обіймав посади: радника карного суду (1781р.) та радника намісницького правління (1785р.). Саме в цей період О.Шафонський долучився до нового напрямку дослідницької діяльності

На початку 1780-их років російський царський уряд остаточно ліквідував залишки козацької автономії на Лівобережжі. Замість полків і сотень були утворені три намісництва – Київське, Чернігівське і Новгород-Сіверське, які очолив генерал-губернатор П.О. Рум'янцев-Задунайський

**П.О. Рум'янцев-
Задунайський**

У 1784р. П.О. Рум'янцев-Задунайський отримав імператорський указ підготувати топографічний опис намісництв для обліку податного населення. Рум'янцев залучив до роботи Шафонського як авторитетного вченого

Опанас поринув у дослідження. Самотужки об'їздив низку міст і повітів, приділяючи особливу увагу архітектурі, пам'ятним місцям та археологічним старожитностям. У монастирях, архівах і приватних колекціях вишукував та вивчав історичні документи

**Уся робота була
впорядкована у велику
працю під назвою
«Черниговского
Наместничества
топографическое
описание с кратким
географическим
и историческим
описанием Малыя
России»**

ЧЕРНИГОВСКАГО НАМЪСТНИЧЕСТВА
ТОПОГРАФИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ

СЪ КРАТКИМЪ ГЕОГРАФИЧЕСКИМЪ И ИСТОРИЧЕСКИМЪ ОПИСАНИЕМЪ

МАЛЫЯ РОССИИ,

ИЗЪ ЧАСТЕЙ КОЕЙ ОНОЕ НАМЪСТНИЧЕСТВО СОСТАВЛЕНО.

СОСНИНОВО

Действительнымъ Статскимъ Советникомъ и Кавалеромъ

АФАНАСИЕМЪ ШАФОНСКИМЪ,

СЪ ЧЕТЫРЬМЯ ГЕОГРАФИЧЕСКИМИ КАРТАМИ.

Въ Черниговѣ, 1786 года.

ШОДАЛЕ Ш. БУДЗЕНКО.

Предсѣдатель Временной Комиссiи, Высочайше учрежденной при Кіевскомъ
Воеводемъ, Подольскомъ и Волыскомъ Генералъ-Губернаторѣ.

КІЕВЪ,

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФИИ.

1851.

Перша частина книги «О Малой России вообще» присвячена опису території Лівобережної України, а також її історії від найдавніших часів до XVIII століття

Друга частина «О Черниговском наместничестве особенно» – характеристика природно-географічного середовища, адміністративно-політичного устрою, соціального та економічного розвитку краю

Також в описі було чимало свідчень про архітектуру, культуру, побут, звичаї та навіть хвороби місцевого населення. Ця праця мстила неабияку цінність як для тогочасної влади, так і для нащадків

**О. Шафонський
прожив понад 30 років
на Чернігівщині**

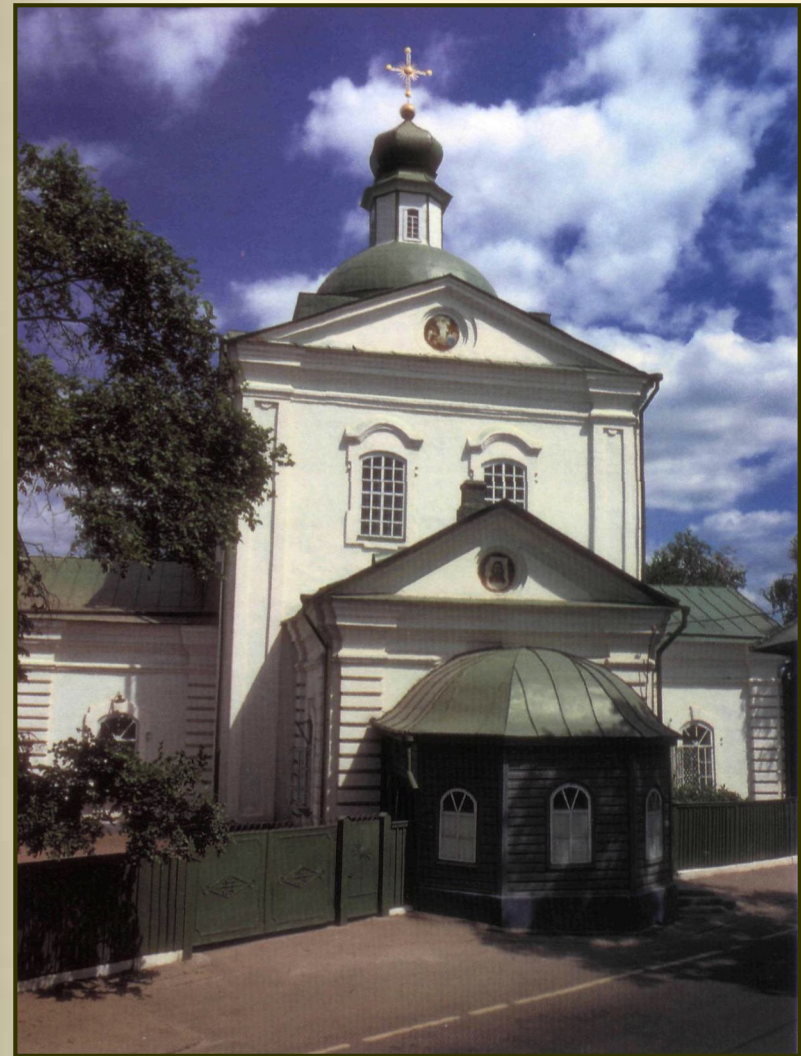
**Він побрався з Ганною Єнько,
донькою колишнього
бургомістра і голови
Чернігівського магістрату
Михайла Єнька**

**Дбав він і про власний
добробут, скуповуючи
земельні маєтності
в рідному Сосницькому
повіті, значно збільшивши
маєтності свого батька**

**Мешкав О.Шафонський
в одному з найкращих
дерев'яних будинків,
на території мальовничого
чернігівського Застриження,
який нічим не поступався
маєтку можновладців
Милорадовичів**

***27 березня 1811р.
Опанас Филімонович
помер у поважному віці
та знайшов свій вічний
спокій на цвинтарі
Воскресенської церкви
в Чернігові***

Ще в XIX столітті ім'ям Шафонського назвали одну з вулиць міста. Нині, коли в Україні триває процес декомунізації, історичні назви поступово повертаються до обігу.

Тож у 2016 році колишню вулицю Паризької Комуні в Чернігові перейменували на вулицю Опанаса Шафонського, так містяни вшанували пам'ять видатного земляка

Перелік вулиць міста, які пропонуються Комісією з упорядкування найменувань вулиць м. Чернігова до перейменування

№ п/п	Існуюча назва		Назва, що пропонується Комісією		
48	вулиця	Одинцова	вулиця	Павла	Федоренка
49	вулиця	Орджонікідзе	вулиця	Василя	Хижнякова
50	1-й провулок	Орджонікідзе	1-й провулок	Василя	Хижнякова
51	2-й провулок	Орджонікідзе	2-й провулок	Василя	Хижнякова
52	вулиця	Піонерська	вулиця	Аркадія	Верзілова
53	провулок	Паризької Комуні	провулок	Опанаса	Шафонського
54	вулиця	Паризької Комуні	вулиця	Опанаса	Шафонського
55	вулиця	Пархоменка	вулиця	Максима	Загривного
56	1-й провулок	Пархоменка	вулиця	Володимира	Глинського
57	2-й провулок	Пархоменка	вулиця	Євгена	Онацького

Використані джерела:

Видатні постаті Сосниччини. Опанас Филімонович Шафонський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sosnrr.gov.ua/news/item/347-shafonskyi-opanas-fylymonovych>

Гуржій О.І. [Шафонський Опанас Филімонович](#) // [Енциклопедія історії України](#) : у 10 т. / редкол.: [В.А. Смолій](#) (голова) та ін. ; [Інститут історії України НАН України](#). – К. : [Наук. думка](#), 2013. – Т.10 : Т–Я. – С.598. – 784с.

Шевелєва М. Опанас Шафонський: як українець московитів від моровиці рятував [Електронний ресурс] / М. Шевелєва. – Режим доступу : <https://uain.press/blogs/opanas-shafonskyj-yak-ukrayinets-moskovytiv-vid-morovytsi-ryatuvav-1129934>